

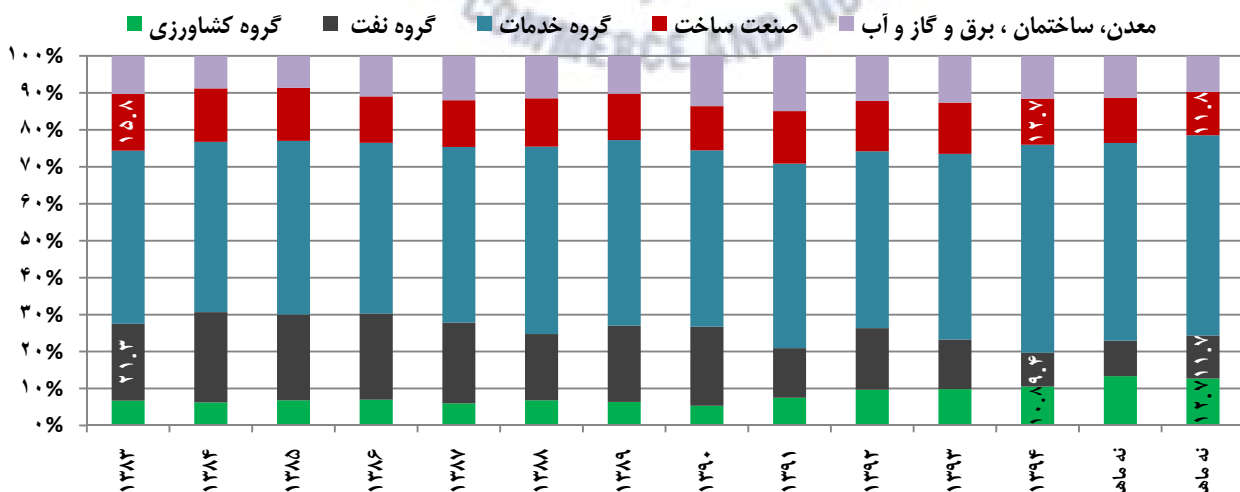
روند معکوس صنعتی شدن در کشور

ساختار اقتصادی کشور از ۴ گروه (بخش اصلی) تشکیل شده است؛ بخش کشاورزی، بخش نفت، بخش خدمات و بخش صنایع و معادن. بخش صنایع و معادن از فعالیت های صنعت ساخت، معدن، ساختمان و برق و آب و گاز تشکیل شده است. در این گزارش برای بررسی بهتر روند تغییر سهم بخش های گوناگون اقتصادی کشور و با تاکید بر اهمیت فعالیت صنعت ساخت، گروه صنایع و معادن به دو زیرگروه فعالیت صنعت ساخت و معدن، ساختمان، برق، گاز و آب تقسیم شده اند. روند تغییر ترکیب ساختار فعالیت های اقتصادی کشور در بازه زمانی نه ماهه ۱۳۸۳-۱۳۹۵ در نمودار (۱) نشان داده شده است. یافته های حاصل از مشاهده این نمودار عبارتند از:

- کاهش حدود ۱۱.۹ واحد درصدی سهم نفت در تولید ناخالص داخلی در دوره ۹۴-۱۳۸۳ و افزایش ۲.۳ واحد درصدی آن طی نه ماهه ۱۳۹۵
- کاهش ۳.۱ واحد درصدی سهم صنعت ساخت از تولید ناخالص داخلی در دوره ۹۴-۱۳۸۳ و کاهش مجدد ۰.۴ واحد درصدی در نه ماهه ۱۳۹۵
- افزایش ۳.۹ واحد درصدی سهم بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی در دوره ۹۴-۱۳۸۳ و رسیدن آن به رقم ۱۲.۷ در نه ماهه ۱۳۹۵
- افزایش ۹.۱ واحد درصدی سهم بخش خدمات در اقتصاد در دوره ۹۴-۱۳۸۳ و رشد ۰.۷ واحد درصدی در نه ماهه ۱۳۹۵

نکته: علی رغم کاهش سهم نفت در اقتصاد کشور طی دوره ۹۴-۱۳۸۳، بدلیل وجود مشکلات ساختاری در بخش صنعت ساخت، این بخش موفق به افزایش سهم در اقتصاد نشده و در مقابل سهم بخش کشاورزی و خدمات افزایش یافته است. بالاترین سهم صنعت ساخت از GDP کشور در بازه مورد بررسی مربوط به سال ۱۳۸۳ و برابر با ۱۵.۸ درصد بوده و روند عمومی تغییر سهم صنعت ساخت در دوره ۹۵-۱۳۸۳ نزولی بوده است. روند مذکور علامتی بر معکوس شدن روند توسعه صنعتی و برگشت به عقب در فرآیند صنعتی شدن اقتصاد کشور است.

نمودار ۱- ترکیب اجزای تولید ناخالص داخلی کشور- نه ماهه ۱۳۹۵-۱۳۸۳، درصد

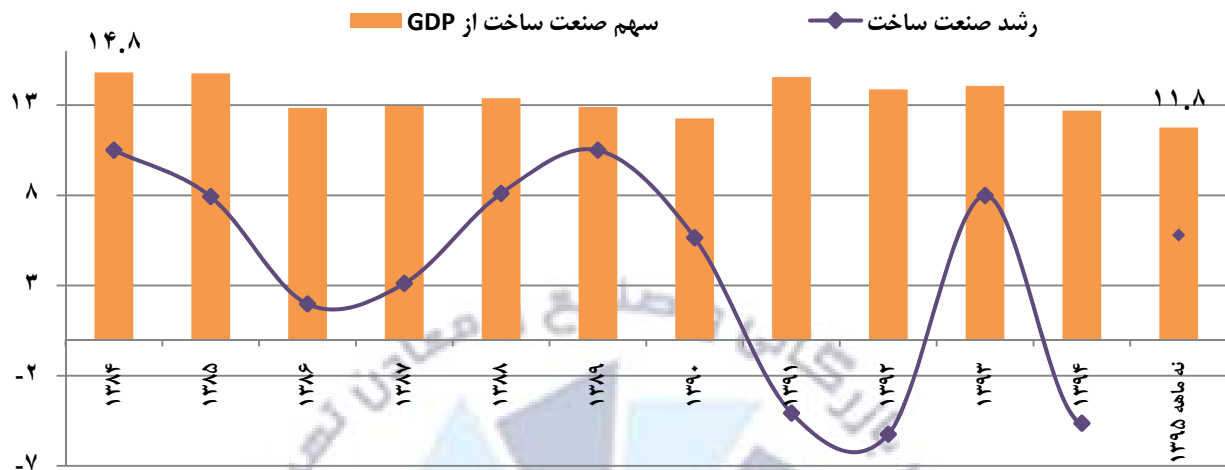
منبع داده ها- بانک مرکزی

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار (۲) نیز یافته فوق را مجدداً تأیید می کند. در نه ماهه ۱۳۹۵ با وجود رشد ۵.۸ درصدی، صنعت ساخت موفق به افزایش سهم در اقتصاد کشور نشده و حتی سهم آن مجدداً در مقایسه با دوره مشابه قبلی، تنزل داشته است. قابل توجه است که سهم صنعت ساخت در تولید ناخالص داخلی اقتصادهای نوظهور در حال توسعه در سال ۲۰۱۵ در کشور چین ۳۰ درصد، اندونزی ۲۱ درصد، مجارستان ۲۵ درصد، اندونزی ۲۱ درصد و ترکیه ۱۸ درصد بوده است.

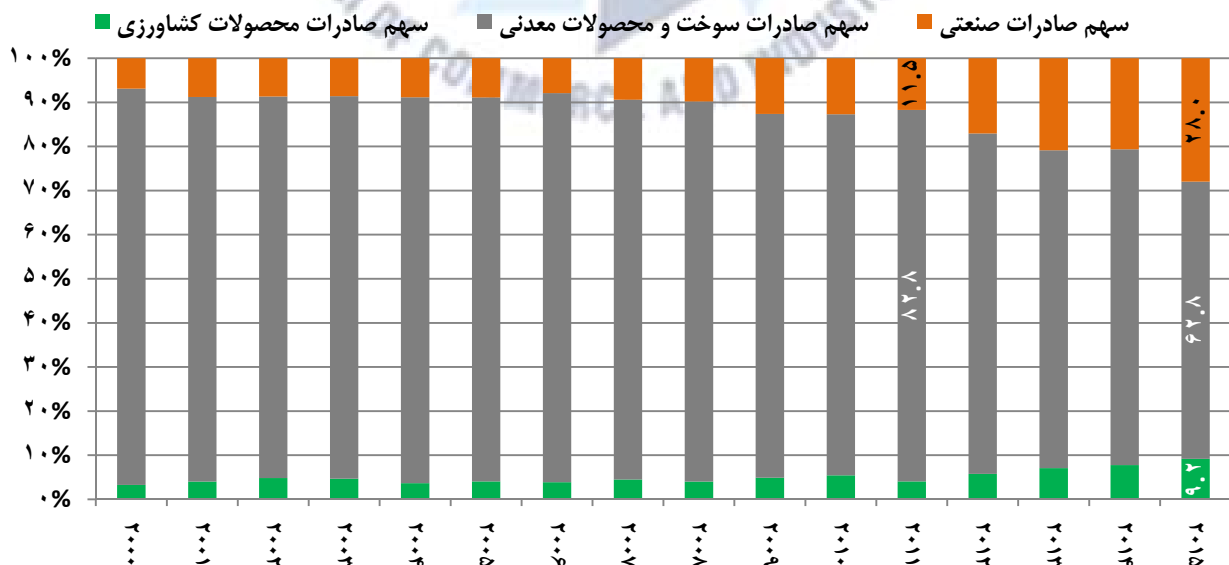
نمودار ۲- روند تغییر صنعت ساخت، نه ماهه ۱۳۸۴-۱۳۹۵ - درصد

منبع داده‌ها- بانک مرکزی

روند تغییر ترکیب صادرات صنعتی طی سالهای ۲۰۰۰ الی ۲۰۱۵ نشان می دهد که هم زمان با کاهش سهم صادرات سوخت و محصولات معدنی از کل صادرات کالایی ایران به ویژه بعد از بروز تحریم، سهم صادرات صنعتی و محصولات کشاورزی بهبود و افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۵ سهم صادرات صنعتی از کل صادرات کالایی ایران به ۲۸ درصد، سهم صادرات محصولات کشاورزی به ۹.۲ درصد و سهم صادرات سوخت و محصولات معدنی به ۶۲.۸ درصد رسید.

نمودار ۳- ترکیب صادرات کالایی ایران ۲۰۱۵-۲۰۰۰، درصد

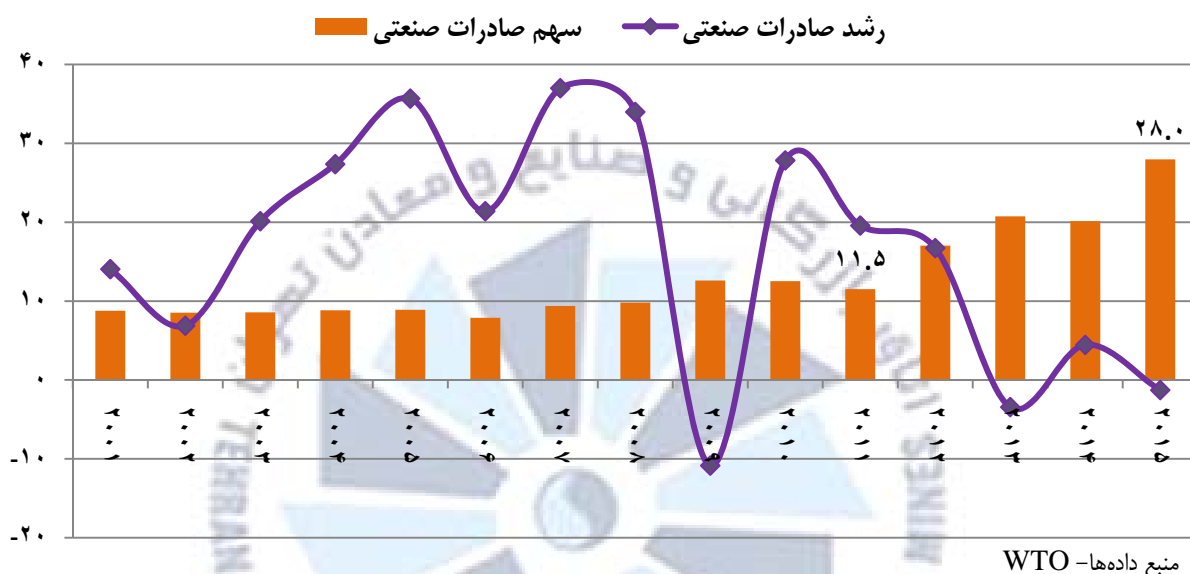
منبع داده‌ها- WTO

معاونت بررسی های اقتصادی

بررسی دقیق تر دلیل افزایش سهم صادرات صنعتی کشور در بازه زمانی ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ حاکی از این است که افزایش سهم ناشی از افزایش صادرات صنعتی نبوده و حتی در سالهای ۲۰۱۳ و ۲۰۱۵ ارقام منفی برای رشد صادرات صنعتی ایران گزارش شده است (نمودار ۴). به عبارتی دیگر افزایش سهم صادرات صنعتی صرفاً بدلیل افت سهم صادرات نفتی حاصل شده است. این مشاهده آماری نیز علامت دیگری بر عدم انجام تحولات درخور و متناسب با اهداف توسعه صنعتی و اقتصادی کشور در حوزه صادرات است. ترکیب صادرات کالایی ایران، تمرکز بالا و عدم متنوع بودن ساختار صادراتی کشور را نشان می دهد. شایان ذکر است عدم تنوع ساختار صادرات کالایی یک کشور یکی از شاخص هایی است که در ارزیابی میزان متنوع بودن اقتصاد آن کشور نیز استفاده می شود.

نمودار ۴ - وضعیت صادرات صنعتی کشور، ۲۰۱۵-۲۰۰۱، درصد

این در حالی است که محصولات صنعتی سهم قابل توجهی از صادرات کالایی کشورهای در حال توسعه و بازارهای نوظهور را تشکیل می دهد. میانگین جهانی سهم صادرات صنعتی از صادرات کالایی جهان حدود ۷۲ درصد است که برخی از کشورها از جمله چین ارقام بسیار بالاتری را به خود اختصاص داده‌اند (نمودار ۵). سهم ۲۸ درصدی صادرات صنعتی ایران از کل صادرات کالایی آن، فاصله معناداری با وضعیت صادرات صنعتی سایر کشورها دارد.

نمودار ۵ - سهم صادرات صنعتی از کل صادرات کالایی جهان و کشورهای منتخب در سال ۲۰۱۵، درصد

